

УДК 37.013.73

О. А. Кубіцька

**НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ
НАРОДОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ
ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ**

Відродження національної культури, збереження народних звичаїв, традицій є одним із основних завдань сучасної освіти та є важливим для формування народознавчої компетентності, яка ґрунтується на логічному поєднанні елементів пізнання. Гуманізація освіти сьогодні передбачає її націоналізацію, тобто надання якомога ширшого національного характеру процесу навчання і виховання, що сприятиме формуванню національної самосвідомості молоді – усвідомлення своєї національної гідності, місця свого народу у всесвітній історії.

Мета статті полягає у здійсненні аналізу сучасних наукових підходів до процесу формування народознавчої компетентності студентів педагогічних коледжів.

Проблема формування народознавчої компетентності студентів педагогічних коледжів передбачає дослідження наступних базових підходів: наукового, компетентнісного, етнокультурологічного, конкретно-історичного, професійно-діяльнісного.

Отже, розглянемо кожен із зазначених підходів.

Науковий підхід висвітлений у працях М. Й. Боришевського, О. В. Сухомлинської, К. І. Чорної та ін.

Освітній процес педагогічних коледжів передбачає наукову основу, яку відображено в нормативних документах, таких як закон України „Про освіту” Концепція педагогічної освіти, Державна національна програма „Освіта” (Україна XXI століття), Концепція педагогічної освіти. Досягнення цілей навчально-виховного процесу студентів педагогічних коледжів щодо процесу формування народознавчої компетентності потребує дотримання наукового підходу до організації цього процесу, тобто врахування об’єктивних закономірностей його перебігу, взаємодії системи чинників (раціональність, об’єктивність, наукова картина світу) [1].

Представниками **компетентнісного підходу** є В. А. Болотов, В. І. Бондар, Е.Ф. Зеєр, О. Я. Савченко, О. В. Хуторський та інші.

Найбільш послідовно визначений підхід висвітлюється в працях К. І. Платонова та Ю. П. Поваренкова. Науковці виділяють групи компетентностей – загальні (світоглядні уявлення, система цінностей, здатність до спілкування та співпраці тощо) та функціональні (ті, що пов’язані з педагогічною діяльністю). Завданням компетентнісного підходу в професійній освіті є формування ключових (основних, базових) компетентностей в майбутнього фахівця певної галузі.

У перекладі з англійської термін „competence” означає здатність, вміння; компетентність; компетенція, повноправність [2, с. 425].

У документах Міжнародної комісії Ради Європи поняття компетентності розглядається як загальні або ключові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації, крос навчальні вміння або навички, ключові уявлення, або опорні знання. Компетентності, на думку експертів Ради Європи, передбачають наступні характеристики: спроможність особистості сприймати та відповідати на індивідуальні та соціальні потреби; комплекс ставлень цінностей, знань і навичок [3].

Групою експертів з різних галузей (освіти, бізнесу, праці, здоров'я тощо) у 1997 році було започатковано програму „Визначення та відбір компетентностей: теоретичні та концептуальні засади” (Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations) із скороченою назвою „DeSeCo”, мета якої полягала в систематизації та узагальненні досвіду багатьох країн щодо питання компетентності особистості. Експерти зазначеної програми визначили поняття компетентності (competency) як здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти та виконувати поставлені завдання [3].

Дослідник Е. Ф. Зеєр наголошує на тому, що *компетентнісний підхід* – це пріоритетна орієнтація на цілі – вектори освіти: навченість, самовизначення, самоактуалізація, соціалізація та розвиток індивідуальності. Як інструментальні засоби досягнення цієї мети виступають принципово нові метаутворювальні конструкти компетентності – компетенції та метаякості [4, с. 102].

Н. В. Якса вважає, що компетентнісний підхід ґрунтується на комбінації взаємовідповідних пізнавальних відношень і практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань та вмінь, усього того, що можна мобілізувати для активної дії [5, 61].

Р.П. Мильруд відзначає, що компетентність можна розглядати як комплекс компетенцій, що визначається як особистісний ресурс фахівця, який забезпечує можливість його ефективної взаємодії з навколишнім світом у тій або іншій конкретній галузі професійної діяльності й залежний від необхідних для цього компетенцій [6].

Вчений Г.М. Курдюмов вважає, що компетентність – це еталонна мета розвитку, досягнення якої забезпечує успішність професійної діяльності дорослої людини в умовах, що постійно змінюються [7, с. 56].

А.В. Хуторський розглядає компетентність як вміння виконувати теоретичні й експериментальні дослідження, бачити суперечності, володіти різними способами розв'язання задач, вміння порівнювати культурно-історичні досягнення зі своїми освітніми продуктами і результатами однокласними [8].

На думку В. А. Болотова, компетентнісний підхід є наслідком саморозвитку індивіда, особистісного зростання, наслідком

самоорганізації і узагальнення діяльнісного і особистісного досвіду. Компетентність, вказує дослідник, це спосіб існування знань, умінь, освіченості, що сприяє особистісній самореалізації, знаходженню студентами місця в житті [9, с. 9].

Етнокультурологічний підхід у національній освіті висвітлений у працях М. Я. Антонець, О. С. Березюк, Р. О. Захарченко, В. Д. Мусієнко, В. К. Сидоренко, М. Г. Стельмаховича, В. Г. Струманського, Н. В. Тараненко, Г. Г. Філінчук та ін.

На думку О. С. Березюк, етнокультурологічний підхід до процесу формування народознавчої компетентності студентів полягає у „формуванні готовності майбутнього вчителя до застосування надбань народної культури” [10].

О.П. Рудницька вважає, що уявлення про народне мистецтво людина отримує через народознавчий образ світу, а „осягнення творів народного мистецтва можливе тільки за умови глибокого пізнання історико-етнічного коріння нації” [11].

На думку І. А. Зязюна, вища педагогічна школа, готуючи випускника до професійної діяльності, закладає не лише конкретні знання певного діапазону й обсягу, а й фундамент соціальної ініціативи, здатності працювати з людиною і для людини. З огляду на це, структурними одиницями підготовки фахівця науковець вважає професіоналізм, інтелігентність, соціальну зрілість, творчу активність, тобто ті особистісні якості, які визначають спосіб життєдіяльності і соціального буття, суб’єктивний зміст і продуктивність праці вчителя [12].

Таким чином, можна стверджувати, що етнокультурологічний аспект сприяє усвідомленню особистістю себе як частки народної культури. Поняття „народна культура” охоплює не лише те, що існує поза людиною, а й ті зміни, які відбуваються в ній самій. Етнокультурологічний аспект допомагає усвідомити не тільки історію народної культури та традиції тієї чи іншої нації, а також свою власну історію.

Вивчення народознавства, української мови, літератури, українських пісень, народного календаря, українських народних казок тощо є важливою умовою реалізації етнокультурологічного підходу, який є одним із ключових у процесі формування народознавчої компетентності студентів педагогічних коледжів.

Конкретно-історичний підхід (В. О. Сухомлинський, С. Г. Рябов, О. В. Сухомлинська, І. Г. Тараненко та ін.). В.О. Сухомлинський уважав, що ознакою цілісності педагогічної системи є відображення конкретно-історичних умов, утілення національних традицій, відповідність потребам розвитку освіти та культури народу.

Серед українських письменників даному підходу великої уваги приділяв І. Я. Франко. Він вважав, що „пізнання історичної еволюції суспільних явищ є першою умовою, щоб їх зрозуміти”. На його думку, конкретно-історичний підхід – методологічна основа пізнання народу з його мовою, звичаями, віруваннями і поглядами [13].

Конкретно-історичний підхід розглядає навчальний зміст в цілому, як історичну категорію, своєрідну модель конкретних вимог суспільства щодо підготовки молоді до життя та роботи у даному суспільстві. Зазначений підхід спрямовує зміст освіти на вирішення завдань, найбільш актуальних для даного етапу розвитку українського суспільства. Процес формування народознавчої компетентності студентів педагогічних коледжів передбачає застосування конкретно-історичного підходу, оскільки народознавча компетентність формується під впливом певних конкретно-історичних умов життєдіяльності даного суспільства загалом і кожного з його членів зокрема. Конкретно-історичний підхід допомагає збагнути й сформулювати специфічні, найбільш актуальні на даному етапі розвитку українського суспільства завдання національного виховання: усвідомлення громадянами України необхідності державотворчих процесів у поєднанні з розбудовою громадянського суспільства; формування в молодого покоління почуття патріотизму, відданості Батьківщині й водночас відчуття належності до світової спільноти.

Професійно-діяльнісний підхід у процесі формування народознавчої компетентності студентів педагогічних коледжів спирається на результати досліджень учених В. Г. Бутенко, С. У. Гончаренко, Л. В. Занкова, І. А. Зязюна, Л. А. Івахової, М. П. Лещенко, С. Г. Мельничук, Н. Є. Миропольської, В. Ф. Орлова, О. С. Падалки, О. П. Рудницької, С. О. Сисоєвої, Н. Ф. Тализіної, О. П. Щолокової та ін.

Професійно-діяльнісний підхід визначається як особливий вид діяльності вчителя, спрямованої на передавання від старших поколінь молодшим культури та досвіду, накопичених людством, на створення умов для особистісного розвитку та підготовку індивіда до виконання соціальних ролей, визначених суспільством.

Дослідники І. А. Зязюн, О. П. Рудницька, О. П. Щолокова вважають, що зазначений підхід вимагає спеціальних зусиль вчителя, спрямованих на вибір і організацію діяльності учня, на активізацію і переведення його в позицію суб'єкта пізнання засобів народознавства, що передбачає вироблення народознавчих знань, умінь тощо [11; 12].

Ми погоджуємось з думкою дослідників про те, що професійно-діяльнісний підхід це – система способів дій учителя, який досконало володіє народознавчими знаннями, методами, способами їх успішної передачі, засобами і продуктивними технологіями реалізації функціональних обов'язків та системою вмінь вирішувати завдання своєї діяльності щодо формування смислоутворюючих мотивів, ціннісних орієнтацій особистості в результаті особистісно-орієнтованого навчання та виховання.

Отже, аналіз точок зору провідних учених дав можливість зробити висновок, що вивчення процесу формування народознавчої компетентності сприяє вихованню особистості, яка здатний навчити майбутніх учнів брати участь у формуванні повноцінного громадянина нашої держави.

Список використаної літератури

1. **Державна** національна програма “Освіта. Україна XXI століття”. – К.: Райдуга, 1994. – 61с. 2. **Зубков М.**, Мюллер В. Сучасний англо-український та українсько-англійський словник. // М. Зубков, В. Мюллер // – Вид. 2-ге, випр. та доп. – Харків :Школа. – 2008. – 752 с. 3. **Laura H. Salganik, Dominigue S. Rychen, Urs Moser, John W. Konstant** (1999), *Projects on Competencies in the OECD Context: Analysis of Theoretical and Conceptual Foundations.* SFSO, OECD, ESSI. – Neuchatel. 4. **Зеер Э. Ф.** Компетентностный подход к образованию // <http://www.ugrao.Ru/konf2005.php?mode=&exmod=zeer>. 5. **Тезаурус** з проблеми міжкультурної взаємодії: Словник / автор-укладач Якса Н.В. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – 164 с. 6. **Мильруд Р. П.** Компетентность и иноязычное образование / Сб. науч. статей. – Таганрог: ТГРУ, 2004. – С. 70-80. 7. **Курдюмов Г. М.** О формировании личностных качеств будущих специалистов / Г. М. Курдюмов // Высшее образование в России – 1994. – № 2. – С. 103-105. 8. **Хуторской А.** Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированой парадигмы образования // Народное образование. – 2003. – № 2 – С. 58 – 64. 9. **Болотов В. А., Сериков В.В.** Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика. – 2003. - № 10. – С. 8-14. 10. **Березюк О. С.** Про засоби формування педагогічного професіоналізму студентів педагогічного вузу / О. С. Березюк // Науково-метод. збірник „Нові технології навчання”. – Вип. 23. – К., 1998. – С. 40 – 46. 11. **Рудницька О. П.** Мистецтво у професійній підготовці вчителя / О.П. Рудницька // Наукові записки псих.-пед. ф-ту: зб. ст. – Ч. 1. – Полтава, 1997. – С. 62-66. 12. **Зязюн І.А., Сагач Г. М.** Краса педагогічної дії: Навчальний посібник для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навч. закладів. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с. 13. **Українська педагогічна думка в персоналіях:** У 2 кн. Кн. 1 Навч. Посібник / За ред. О.В. Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005. – 624 с.

Кубицька О. А. Науково-теоретичні основи формування народознавчої компетентності студентів педагогічних коледжів

У статті розглянуто сучасні наукові підходи до процесу формування народознавчої компетентності студентів педагогічних коледжів. Проаналізовано основні погляди вітчизняних та зарубіжних вчених. Головну увагу сконцентровано на педагогічному аспекті.

Ключові слова: народознавча компетентність, майбутній вчитель, знання, вміння, навички, народна культура, традиції, народознавство.

Кубицкая О. А. Научно-теоретические основы формирования народоведческой компетентности студентов педагогических колледжей

В статье рассмотрены современные научные подходы к процессу формирования народоведческой компетентности студентов

педагогических колледжей. Проанализировано основные взгляды отечественных и зарубежных учёных. Основное внимание сконцентрировано на педагогическом аспекте.

Ключевые слова: народоведческая компетентность, будущий учитель, знания, умения, навыки, народная культура, традиции, народоведение.

Kubits'ka O. A. Scientific and Theoretical Foundations of Ethnological Competence of Students of Pedagogical Colleges

The article addresses the scientific and theoretical approaches to the forming of ethnological competence of students of pedagogical colleges. The positions of Ukrainian and foreign scientists concerning this phenomenon are analyzed. A particular attention is paid on the pedagogic aspects.

Key words: ethnological competence, prospective teacher, knowledge, skills, folk culture, traditions, ethnology.

Стаття надійшла до редакції 29.08.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК [654.197:7.071]:378

А. Л. Лісневська

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ
У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ТЕЛЕВІЗІЙНИХ РЕПОРТЕРІВ**

У педагогіці вищої школи використання інноваційних технологій є однією з домінуючих тенденцій сучасної освіти. Це пов'язано із загальними процесами в суспільстві, інтеграцією знань і форм соціального та професійного досвіду. Зазначені процеси впливають на зміст вищої освіти, яка є зумовленою цілями та потребами суспільства та складається із системи знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних і громадянських якостей, що має бути сформованою в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури та мистецтва [1, с. 1]. Керування змінами змісту освіти не тільки можливе, але й необхідне для збереження специфіки системи освіти як соціального інституту, збереження різноманітності суспільства як джерела розвитку суспільства.

Мета нашої статті – розглянути механізм встановлення міждисциплінарних зв'язків у контексті інноваційних технологій та обґрунтувати доцільність їх використання у процесі фахової підготовки телевізійних репортерів.

Диференціація наук об'єктивно породжує необхідність протилежного